

ÚVOD DO OBČANSKÉHO PRÁVA

OSOBY
VĚCNÁ PRÁVA
ZÁVAZKOVÉ PRÁVO

JUDr. Eva Dobrovolná, LL.M.

Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

OSOBY A ZASTOUPENÍ

OSOBY FYZICKÉ I.

Právní osobnost

- Člověk má právní osobnost od narození až do smrti (§ 23). *Nenarozené dítě* za podmíněk: v souladu s jeho zájmy, bylo prokazatelně počato a narodí se živé.
- **Smrt člověka** průkaz veřejnou listinou vystavenou po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem (§ 26 odst. 1). Nelze-li tělo mrtvého prohlédnout, nahrazuje tento důkaz smrti rozhodnutí soudu o prohlášení člověka za mrtvého, pokud tento byl účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá. Přitom soud v rozhodnutí určí den, který platí za den smrti takového člověka (§ 26 odst. 2)
- Nezvěstnost a domněnka smrti
- Změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem „při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů“ (§ 29).
- Součástí právní osobnosti jsou jméno a bydliště člověka, dále také pseudonym

OSOBY FYZICKÉ II.

Svéprávnost a deliktní způsobilost

■ Svéprávnost:

- dosud způsobilost k právním úkonům
- **Plné svéprávnosti** se nabývá:
  - Zletilostí, tj. dovršením 18. roku věku (§ 30 odst. 1)
- Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá:
  - Přiznáním svéprávnosti soudem (emancipací) na návrh nezletilého se souhlasem zákonného zástupce, nebo na návrh zákonného zástupce se souhlasem nezletilého (§ 37),
nebo
  - uzavřením manželství; takto nabytá svéprávnost se neztrácí ani zánikem manželství, ani jeho prohlášením za neplatné (§30 odst. 2).
- **Nezletilí:**
  - *Má se za to*, že jsou způsobilí k právním jednáním svou povahou přiměřeným rozumové a volní vyspělosti jejich věku
  - Mohou získat omezenou způsobilost jednat udělením souhlasu zákonným zástupcem (je-li jich více, kterýmkoli z nich) ve shodě se zvyklostmi soukromého života k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu (§ 32).

■ Deliktní způsobilost:

- předpokladem je rozumová a volní vyspělost

OSOBY FYZICKÉ III.

Omezení svéprávnosti

- Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat (§ 38 n.)
  - Předběžné prohlášení
  - Nápomoc při rozhodování
  - Zastoupení členem domácnosti
- Omezení svéprávnosti
  - na dobu nutnou pro vyřízení určité záležitosti; na jinak určenou určitou dobu, max. na 3 roky (§ 59).
  - Omezení soud bezodkladně změní nebo zruší i bez návrhu, změní-li se okolnosti (§ 60).
  - V rozhodnutí o omezení svéprávnosti soud jmenuje opatrovníka za podmínek § 61-63.
  - Omezení svéprávnosti se netýká běžných záležitostí každodenního života (§ 64).

OSOBY PRÁVNICKÉ I.

- **Vznik:**
  - zakladatelské právní jednání (založení PO) spolu s registrací (vznik PO)
  - zákon
  - jiný způsob stanovený jiným předpisem (§ 122)
- **Registrační princip a princip materiální a formální publicity**
- **Právní osoba má právní osobnost; svéprávnost však nikoliv**
- Právní osoba má i **deliktní způsobilost** za protiprávní čin, kterého se dopustil při plnění svých úkolů člen voleného orgánu, zaměstnanec nebo jiný její zástupce vůči třetí osobě
- **Jednání právnické osoby**
  - Statutární orgán
  - Opatrovník (§165)
  - Zaměstnanci, obdobně člen nebo člen jiného orgánu nezapsaného do VR (§ 166)
  - Jednání za PO je v NOZ chápáno jako zastupování (§ 161, 162)

OSOBY PRÁVNICKÉ II.

- Identifikační znaky právnické osoby
  - Název - musí obsahovat označení právní formy
  - Národnost – podle sídla
  - Sídlo

ROZDĚLENÍ PRÁVNICKÝCH OSOB V NOZ

- **Korporace** (§ 210-213 -302 se spolkem)
    - Spolky (§ 214-302)
  - **Fundace** (§ 303-305 – 401 s N+NF)
    - Nadace (§ 306-393)
    - Nadační fondy (§ 394-401)
  - **Ústavy** (§ 402-418)
-

OCHRANA OSOBNOSTI I.

Rozsah ochrany osobnosti (§81 NOZ):

- zejména život a důstojnost člověka, zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy. I NOZ uvádí pouze demonstrativní výčet. Jméno nově požívá ochrany samostatně (§ 77 a násl. NOZ), přibývá právo na příznivé životní prostředí.

Prostředky ochrany osobnostních práv

- a) *specifické prostředky* (§ 82 a 2956 a násl. NOZ)
  - zdržení se takových zásahů a nepokračování v takovém jednání (*negatorní žaloba*)
  - odstranění následků neoprávněného zásahu obnovením původního stavu (*restituční žaloba*, § 2951, resp. § 82 odst. 1 NOZ),
  - Satisfakce – omluva nebo peněžitá náhrada
- b) *obecné prostředky* – náhrada škody (§ 2894 a násl. NOZ) vydání bezdůvodného obohacení (§ 2991 a násl. NOZ)

Aktivní legitimace k uplatnění ochrany osobnostních práv:

- člověk, jehož osobnost byla dotčena a po jeho smrti přísluší toto právo uplatňovat (§ 82 odst. 1 NOZ)
- kterákoli z osob jemu blízkých (§ 82 odst. 2 NOZ)

OCHRANA OSOBNOSTI II.

- **Omezení všeobecných osobnostních práv:**
  - Písemnosti, podobizny, zvukové a obrazové záznamy týkající se člověka nebo jeho projevů osobní povahy lze použít (§ 84 a násl. NOZ):
    - se svolením toho, koho se týkají. Svolení je možné odvolat. Bylo-li svolení, udělené na dobu určitou, odvoláno bez rozumných důvodů, nahradí odvolávající způsobenou škodu osobě, které svolení udělil (§ 87 NOZ)
    - pro potřeby ochrany nebo výkonu práv jiných osob (§ 88 a) NOZ) – *nově zavedeno*
    - bez svolení k úředním účelům nebo v případě vystoupení ve veřejném zájmu (tzv. zákonná úřední licence, § 88 b) NOZ) – *rozšířeno o vystoupení ve veřejném zájmu*
    - bez svolení k vědeckému, uměleckému účelu (tzv. umělecká a vědecké licence), pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství (tzv. zákonná licence zpravodajská – reportážní) (§ 89 NOZ).
- **Ochrana poskytovaná právníkům osobám v NOZ**
  - zdržení se jednání
  - odstranění následků takového jednání
  - poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (§ 2951 NOZ)

VĚCI A VĚCNÁ PRÁVA

Věc v právním smyslu

- **Definice věci - § 489 NOZ:**

„Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“

- **Věcí není:**

- lidské tělo a jeho (byť oddělené) části (§ 493 NOZ)
- živé zvíře (§ 494 NOZ)
- Zvláštní režim mají **veřejné statky** (§ 491 NOZ)
- Majetek x jmění (§ 495 NOZ)

Kategorizace věcí

- Hmotné x nehmotné
- Ovladatelné přírodní síly (§ 497)
- Movité x nemovité (pozor např. i právo stavby je nemovitou věcí - § 1242 OZ)
- Zastupitelné x nezastupitelné
- Zuživatelné x nezuživatelné
- Věc hromadná
- Obchodní závod
- Dále také věci dělitelné x nedělitelné nebo věci individuálně x genericky určené

Součást a příslušenství věci

- **Součást věci** je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž se tím věc znehodnotí (§ 505 NOZ)

Součástí pozemku je také **stavba na něm zřízená** (superficies solo cedit), nejedná-li se jen o stavbu dočasnou

Součástí pozemku je vždy rostlinstvo na něm vzešlé (§ 507 NOZ)

Součástí pozemku **nejsou** inženýrské sítě (§ 509)!

- **Příslušenství věci** je vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, je-li jejím účelem, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení (§ 510)

Pozor! Domněnka v **§ 510 odst. 2** !!!!

Superficies solo cedit

- Podle NOZ platí, že stavba je součástí pozemku
  - **Přechodná ustanovení (§ 3054- 3061 NOZ)**
- 1) Vlastník stavby a pozemku je tatáž osoba (stavba postavená po 1.1.2014) - stavba je součástí pozemku
  - 2) Vlastník stavby a pozemku je tatáž osoba (stavba zřízená do 31.12.2013) – 1.1. 2014 se stavba stává součástí pozemku – vznik VP přírustkem
  - 3) Vlastník stavby a vlastník pozemku jsou odlišní (stavba zřízená po 1.1.2014) – stavba se stává součástí pozemku, není-li sjednáno právo stavby a nejedná-li se o dočasnou stavbu
  - 4) Vlastník stavby a vlastník pozemku jsou odlišní (stavba zřízená do 31.12.2013) – stavba se nestává součástí pozemku, avšak vlastník pozemku má předkupní právo ke stavbě a vlastník stavby má předkupní právo k pozemku
- Bude možné zřídit podle NOZ stavbu na cizím pozemku jako samostatnou věc? Ne, jen jako dočasnou stavbu. Lze zřídit **právo stavby, jehož je stavba součástí a které je samostatnou nemovitou věcí** (§ 1240 NOZ)

VĚCNÁ PRÁVA

Systematika NOZ

„Absolutní majetková práva“

Hlava I. Všeobecná ustanovení (§ 976-978)

Hlava II. Věcná práva (§ 979-1474)

Díl 1. Obecná ustanovení (§ 979-986)

Díl 2. Držba (§ 987-1010)

Díl 3. Vlastnictví (§ 1011-1114)

Díl 4. Spoluvlastnictví (§ 1115-1239)

Díl 5. Věcná práva k cizím věcem (§ 1240-1399)

- *právo stavby (§ 1240-1256)*
- *věcná břemena (služebnosti a reálná břemena) (§ 1257-1308)*
- *zástavní právo (§ 1309-1394)*
- *zadržovací právo (§ 1395-1399)*

Díl 6. Správa cizího majetku (§ 1400-1474)

Hlava III. Dědické právo (§ 1475-1720)

Principy věcných práv

- **Účinky erga omnes**(§ 976 NOZ)
- **Numerus clausus věcných práv**(§ 977 NOZ)
- **Právní úprava je kogentní** (§ 978 NOZ)
- **POZOR! § 979 NOZ:** ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného

Vlastnické právo

- **Předmět vlastnictví** je vymezen jako vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné
- **Rovnost práv všech vlastníků**
- **Oprávnění vlastníka (§ 1012)**
  - vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit
- **Obsah vlastnického práva – právo věc držet, užívat, požívat a disponovat s ní**
- **Sousedská práva (§ 1013)**
  - jsou-li imise důsledkem provozu závodu nebo podobného zařízení, který byl úředně schválen, má souseď právo jen na náhradu újmy v penězích, i když byla újma způsobena okolnostmi, k nimž se při úředním projednávání nepřihlédlo
- **Rozhrady (§ 1024)**
  - má se za to, že ploty, zdi, meze, strouhy a jiné podobné přirozené nebo umělé rozhrady mezi sousedními pozemky jsou společné
- **Určení hranic mezi pozemky (§ 1028)**
  - určení podle poslední pokojné držby, nelze-li ji zjistit, určí je soud podle slušného uvážení

Nezbytná cesta

- zřizuje soud buď jako obligační právo, nebo jako služebnost za účelem možnosti užívání či obhospodařování nemovité věci

Základní podmínky pro zřízení nezbytné cesty:

- Nemovitá věc, v jejíž prospěch lze zřídit právo cesty
- Chybějící přístup k veřejné cestě
- Úplata za zřízení práva nezbytné cesty a stanovení její výše

Kdy **nelze** povolit nezbytnou cestu::

- Škoda převyšující výhodu nezbytné cesty
- Způsobení nedostatku přístupu z hrubé nedbalosti či úmyslně tím, kdo o nezbytnou cestu žádá
- Pohodlnější spojení
- Přes prostor uzavřený za tím účelem, aby do něj cizí osoby neměly přístup, ani přes pozemek, kde veřejný zájem brání takovou cestu zřídit

Nabytí vlastnického práva

- **Přivlastnění (§ 1045)**
  - zásada okupační volnosti
  - opuštěnou movitou věc si může přivlastnit každý (věc ničí)
  - opuštěná nemovitá věc připadá do vlastnictví státu
- **Přivlastnění zvířete (§1046)**
- **Domněnka opuštění věci (§ 1050)**
- **Nález (§ 1051)**
  - povinnost nálezce vydat věc tomu, kdo ji ztratil, nebo vlastníkovi - nálezce nesmí bez dalšího považovat nalezenou věc za opuštěnou a okupovat ji
  - právo nálezce na nálezné
  - nález skryté věci (pokladu) - § 1063
- **Přestavek (§ 1087)**
  - postavení trvalé stavby jen z malé části na malou část cizího pozemku

Nabytí vlastnického práva vydržením

- **řádné vydržení**
  - poctivá, pravá držba, zakládající se na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva
  - uplynutí vydržecí doby (3 roky movité, 10 let nemovité věci)
- **mimořádné vydržení (§ 1095)**
  - možnost vydržení ve lhůtě dvojnásobně dlouhé, než je zapotřebí jinak, jedná-li se o držbu neřádnou (držba nemusí být poctivá, ale nepoctivost lze namítnout)

Převod vlastnického práva

- **Převod vlastnického práva**
  - individuálně určené věci (§ 1099) – konsensuální princip, tj. účinností smlouvy
  - prodej v obchodě (§ 2160 odst. 1 - převzetím) a samoobslužný prodej (§ 2160 odst. 2 – zaplacením kupní ceny)
  - druhově určené věci (§ 1101) – vlastnické právo se převádí dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu
  - movité věci zapsané do veřejného seznamu - zápisem do tohoto seznamu (§ 1102)
  - nemovité věci (§ 1105): zápisem do veřejného seznamu
- **Závady váznoucí na věci (zejména práva třetích osob)**
  - § 1107: právní vady nezanikají jen tehdy, jsou-li zjevné z veřejného seznamu, nebo jestli je nabyvatel měl a mohl z okolností zjistit, nebo bylo-li to ujednáno, anebo stanoví-li tak zákon
  - § 1108: tento princip platí i u jiných způsobů nabytí než u převodu!

Kupní smlouva

- Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu (§ 2079 odst. 1 NOZ).
  - Kupní cenu je možné stanovit i tak, že je sjednán jen způsob jejího určení (§ 2080 NOZ).
  - NOZ opouští hledisko opravitelných a neopravitelných vad jako základního kritéria pro určení práv kupujícího z vad věci a nahrazuje se hlediskem intenzity, jakou vadnost plnění porušuje smlouvu
  - Strany si mohou v kupní smlouvě sjednat tato vedlejší ujednání:
    - Výhradu vlastnického práva (§§ 2132 - 2134 NOZ)
    - Výhradu zpětné koupě (§§ 2135 - 2138 NOZ)
    - Výhradu zpětného prodeje (§ 2139 NOZ)
    - Předkupní právo (§§ 2140 - 2149 NOZ)
    - Koupi na zkoušku (§§ 2150 - 2151 NOZ)
    - Výhradu lepšího kupce (§§ 2152 - 2153 NOZ)
    - Cenovou doložku (§§ 2154 - 2156 NOZ)
    - Jiná vedlejší ujednání (§ 2157 NOZ)
-

Smlouva o dílo

- Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje na svůj náklad a nebezpečí provést pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu (§ 2586 odst. 1 NOZ).
  - Dílem se rozumí **zhotovení určité věci**, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále **údržba, oprava nebo úprava věci**, nebo činnost s jiným výsledkem (§ 2587 NOZ).
  - Cena může být určena pevnou částkou, odkazem na rozpočet nebo i **odhadem** (§ 2586 odst. 2 NOZ). Soud může rozhodnout o spravedlivém zvýšení ceny díla.
  - Objednatel může bez zbytečného odkladu odstoupit od smlouvy, požaduje-li zhotovitel zvýšení o více než 10 % ceny podle rozpočtu.
  - Objednatel může dílo převzít s výhradami nebo bez výhrad
  - Objednatel má právo kontroly nad prováděním díla
  - NOZ upravuje i zvláštnosti týkající se staveb jako předmětů smlouvy o dílo.
-

Darovací smlouva

- Dárce může darovat třeba i všechnen svůj majetek
  - Pokud se dárce rozhodne darovat věc zapsanou do veřejného seznamu, pak bude darovací smlouva vyžadovat písemnou formu (§ 2057 odst. 1 NOZ).
  - NOZ nově zavádí závaznost slibu, kdy dárce je zavázán k odevzdání daru.
  - **NOZ nově zavádí institut darování podpory**, kdy se dárce zaváže obdarovaného pravidelně podporovat.
  - **Odvolání daru**
    - **pro hrubý nevděk obdarovaného vůči dárce**
Lhůta pro odvolání daru je zkrácena z dosavadních tří let na dobu jednoho roku.
    - **pro nezaviněné upadnutí dárce do nouze**
  - **Darování pro případ smrti**
-

Děkuji za pozornost

Info k novému občanskému zákoníku:
www.obcanskyzakonik.justice.cz